

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

[Nr. 49.]

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísnum.

Tírsdag hin 5. decembir 1933.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

7. árg.

Okkara fiskimenn og felag teirra. — Nøkur vinarorð.

Fyri skjótt nógvum árum síðan varð her í Føroyum íðrt eitt felag, *Føroya Fiskimannafelag*, til verju og framburð fyri okkara fiskimenn og til frama fyri høvudsavinnuveg okkara, fiskiskapin. —

At neyðturvilugt var at fáa eitt lífili felag í lag var eyðsýnt, um ikki fyri øllum so tó fyri teim nógvu fiskimennum.

Hetta felag var, sum sagt, eitt stórt framstig, tí tað, saman at standa í flokki at verja sín krøv, stimbrar og gera tað møgulegt at fáa tey ferd út í lívið. Ein ikki heilt lítil partur var ikki við — soleiðis er tað jú allar tíðir — teir hildu sum so: »Fáa teir nakað útint til frama fyri fiskimannin, so fáa vit burturav, okkum nýtist tí ikki at verða við til at bróta næsar. Og fáa teir einki uttan skomm og skúlin orð, ja so hava vit ikki verið við og fáa onga ábreiðslu frá nokrum — og so spara vit eisini tann peningin tað kostar at verða við».

Felagið kom í lag og hevur fingið fort íggjognum teir sáttmálar, sum í teim farnu árum hava verið galdandi millum fiskimenn og reidarar, og tað hevur fort íggjognum tann neyðturviliga felagsdisciplin, at eingin nú longur á nakran hátt kann sníkja seg undan at vera limur, um hann vil verða við skipi, til tess eru treytirnar ov harðar.

Føroya fiskimannafelag stendur tí nú sterkt, og neyvan kann tað hugsast, at felagið av nokrum kann kovast ella slást í smyldur. Men nógv er tó eftir at gera fyri hetta stóra felag, tað hevur enn stórar fyriføtur at fáa í lag til gagn fyri hin føroyska fiskimannin. Og tí krevist at stjórn felagsins heilt er kunnug við, hvat teir hugsa — og hvat teir torvar. Tí eitt felag er allir limirnir, eitt felag er ikki ein stjórn sum situr uppi yvir felaginum og sum ikki kennir seg sum tænarar fyri limirnir, sett til at rokta felagsins nógvu og týðningamiklu stórv. — Tað kundi tí hugsast, at stjórnin fekk í lag eitt nærri og innarlígar samvirki millum fiskimenninar kring um í Føroyum, í hvørjari sýslu fyri seg, og so allar sýslurnar saman. Tá vildi tað sýnt seg, at liv var komið í, og felagið var verðið eitt felag av gagni og ikki eitt eiti, sum eitt og hvørt felag læt verður, tá einki verður gjørt fyri samstarbeiði limanna millum.

Føroya Fiskimannafelag hevur tað mál at royna at fáa í lag eitt stórt, nærri samarbeiði millum teir einstaku limir. Tað hevur tað mál at standa saman fyri at verja hvønn einstakan fiskimann í øllum viðurskiftum; er tað ikki, er felagið ikki felag og tí pára ónýtt. Alt hetta stóra arbeiði, felagið hevur, er ikki lættfort at fáa í lag, so mangafalt tað er, men okkara fiskimenn mugu altíð hava varhugan av, at teir hava ein stuðul í rygginum: *teirra egna felag*.

Væl vita vit tað, at ikki er lætt at fáa okkara fólk at standa saman, felagshugsanin er ikki vorðin náttúrlig hjá okkum enn, men tí má hon vekjast, og fólk okkara læra at kenna nyttuna av felagskapinum.

Hetta mál má fiskimannafelagið seta sær, at fáa fólk okkara at læra, at tað hevur gætt av at standa saman. — Nógvið onnur mál hevur tað: *Fiskasølu* fyri besta prís fáast kann, og hvat og má gerast fyri at fáa besta úrslit fyri fiskimannin. *Upptæran* av okkara unga fólk til ikki bara at vera góðir, ágrýtnir fiskimenn, men til at verða mentaðir menn í øllum lutum innanborðs á skipi, og tá teir koma millum fólk á landjörðini. — Her hevði ein *sjómannsskúli* verið verður at hugsað um, og ein *kokkskúli*, soleiðis at teir, ið kokkar skulu verða, læra m. a. at gera tey ofta trønglu og ófýsaslugu rámini, fólk ið livir í frá várinum, so fræg sum møgulegt — og nakað kann gerast við hetta mál, tað vita vit. —

Eitt og hvørt arbeiði, gjørt verður fyri at fremja fiskimannsins væl, er eitt *socialt arbeiði*, og fyri tí sociala arbeiðinum ger hetta blaðið seg til talsmann, og tí er tað, at vit loyva okkum at siga nokur orð um alt hetta í allari fátækslighet. —

Viðvíkjandi ta peningaligu síðuna er so nógv at tala og skriva um og so *nógvið at gera*, at felagið og tess stjórn hevur báðar hendur fullar — um hon vil og kann rokja sítt starv. — Hvussu tað er við hesum, vita vit ikki, men eitt vita vit, at teir ikki vilja hava nakað at gera við socialismuna og hennara blað her á landi. Og eitt er avgjørt og víst, at tann rætti máttin er ikki hesin, at tá fiskimenn venda sær til stjórnauna um fiskaprís, tað at svara teimum: »Farið tit til Johannes Jacobsen og vitið um prís.» Hesin maður hevur ikki av Føroyingum yvirhoyr verið hildin at vera hinum føroyska fiskimanninum at

gagn. So ljóðar í fólkamunni, vit vita ikki annað — men Føroyingar selja fisk til hansara, hví gera teir tað, um hann er so ringur?

Socialisman er eftir okkara fatan tann rorslan og tað arbeiðið, ið gongur út uppá at hjálpa tí almenna fólkinum fram til betri kor. Og halda okkara fiskimenn, at teir hava sæð og roynt nakað annað, er tað ikki socialism, nei skyldin liggur aðrastaðni, hjá teim monnum, ið ikki enn hava fatað okkum og okkara viðurskifti. —

Og farið nú tit og leitið, og kann henda, at tit eisini her heima, bæði hjá tykkum sjálvum og hjá tykkara egnum monnum finna tey brek, sum fyri ein stóran part eru atvoldin í, at tit siggja socialismuna sum figginda og ikki sum tann vin tykkara, hon er.

Hús.

Á fuudi í býráði okkara var frammi uppskot um at byggja nýtt hús til býarstýrið at samlast og at halda fund í — *ráðhús*. Hetta uppskot, ið framsett varð av harra P. Nielsen, fekk yvirhoyr góða móttøku, og nú vildi vit fegin hugt eitt sindur at hesum spurningi. Vit vóna, at okkara háttvirdi starvsfelagi ikki tekur hetta sum eina atfinning at sær persónliga.

Vit hava einki at siga til, at býur okkara verður prýðkaður og gjordur so háhæsligur sum møgulegt. — Men tað er við hesum sum við so mangum øðrum, vit mugu nýta skaldsins orð: *»Hvad du evner kast av i det nærmeste Krav»*. Lat okkum fyrst fáa tað nyttuga frá hondini, ja ikki betri nyttuga men *absolut* neyðturviliga, so kunnu vit fara at gera *»ráðhús»*.

Fyri nokrum árum síðani varð framsett fullgjøgjað uppskot til nýggjan skúla við fimleikarhall (gymnastikhús) aftrat skúlanum, sum er.

Hesin skúli varð tikin til brúks í 1895, t. e. fyri 38 árum síðan. — Tá gekk býur okkara niðan til *Orastadam*, har vit tá tóku vatn, og hygg nú, hvussu býurin er vaxin — og skúlin er enn tann sami í rúmd. Væl vita vit, at tvær skúlastovur eru tiknar afturat, men *teir eru heilt og aldeilis óløggar*, tað veit bæði skúlaáskommisjón, direksjón og sunnheitsstýrið! — Ja, tær eru bara bráðfengis, intill — — — jú, jú, drúgt bráðfangis er!

Í veðri og óveðri fara bornini

tvassandi niðan í fimleikarhallina uppi við realskúlan. Vát og válaði koma tey niðan í eina kalda holl, vát um fótur, og vát um kropp — og niðan skulu tey, fimleikar er »fag» eftir lógini. — Og so skúlin, sum er, hvussu er hann? hvat er har til nýtslu fyri bornini til kropp og sál? Vit hava fyrr her í blaði okkara sagt eitt sindur frá hesum.

Stovurnar eru ov fáar og tær tvær ov smáar og óløggar.

Einki rúm til bornini at vera í, tá óveður er, og einki rúm at eta morgunmat í; ikki — sum t. d. í Gøtu — heitt vatn og vask, so tey fáa vaskað sær, og einki at turka sær í um hendur og andlit.

Ovvar í óskili, eingin rist, so eldur og oska fer út á gólv, roykur so ikki er livandi inni og so framvegis!

Og so skúlaamboð! Hvat eigur skúlin til gagn og prýði? Og ikki kann sigast, at ikki er víst teim, ið nú tala um ráðhús, á og talað við teir um alt hetta, men hvat er gjørt? — Tó at peningurin er til, so nakað av hesum longu fyri mánaðum síðan kundi verið fingið í lag, er alt sum tað var.

Í leigu av fimleikarhall eru nú í teim farnu árum rindaðar nógvur túsundir av krónum, og so er tað bara í einum parti av árinum, at bornini úr Havnar skúla hava loyvi at nýta hesa holl.

Tað vildi verið forvitnisligt, um tann maður, ið gjørdi tekning og uppskot til hina nýggju tilbyggingina og fimleikarhall hevði borið nakað av tí fram nú, og vit vóna hann ger tað. Av ymsum orsøkum ger tað okkum ilt, at teir nú fara at taka til hundrad túsindir av krónum til hús fyri Havnar býráð (!) meðan Havnar skúli á so mangan hátt treingir til, at nógvur peningur verður nýttur til at gera hann tíðarhóskandi og til eitt íheimiligt stað bæði fyri born og lærarar, í hvussu er til eitt stað, *har verðandi er inni!*

Býráðshúsið kann nýtast eina tíð enn, men skúlin má fáa hjálp so skjótt, at vert var at byrja í morgin tann dag!

Spælipláss til born fast alla staðni, um viljin er til tað; sunnan fyri Havnar skúla er frálíkt pláss, og meira fæst nokk, ivist ikki í tí — kommunan eigur nógv at taka av!

Í 1935 eru 40 ár síðan Havnar skúli varð liðugur, latið tá afturatbyggingina og fimleikarhallina verða komnar! Ráðhúsið kann vel biða, til 50 árs-veitslan fyri býráðið verður — vit hugsa tað hóskar betur,

Tíðindi.

Í Porkeri, hin 20.—11.—33.

Tá ið forfedrar okkara hittust vistu teir altíð almikið av nýggjum at fortelja hvør fyri øðrum. Nú frættist alt tað nýggja so brátt um landið, at einki nýtt verður eftir at fortelja. Tað er tí næstan týttuleyst at skriva nokur tíðindi.

Hin gamli Pætur Dahl við Krosslið í Vági spurdi tíðint, um nakað nýtt var at frætta, tá tú segði, at einki nýtt var, so svaraði hann altíð: »Sanniliga, tað er gott, tí so er einki ilt at frætta». Og hesum mega vit geva manninum rætt í.

Ein av orsøkunum til, at eg skrivi hetta tíðindabrev, er tann at ein maður úr Skálavík, ið nevnis seg »Eystanmaður» greiðir frá, at formaður Fiskimannafelagsins hr. Siðsild, hevur talað um politikk. Hann skrivur soleiðis: »Man ikki fundur kunna haldast um hvønn dagslig ting, uttan at politikkur stingur sítt ljóta høvd fram?» Hertil er at siga, at hr. Siðsild var her í bygdi og talaði um viðurskifti fiskimanna. Hann hevur fleiri ferðir verið her og talað um hesi viðurskifti, og ongatíð hevur hann talað um politikk. Eg havi allar ferðirnar verið til steðar á og eisini nú fyri nokrum døgum síðani liddi eg á roðu hansara uttan at leggja til merkis, at politikkur var í roðuni.

Vit kunna ikki kalla tað politikk, um formaður Fiskimannafelagsins greiðir frá, at felagið hevur sent ymisk mál inn á Føroya lögting. Er lögtingið so heilagt, at fiskimenn ikki mega taka tað upp á tunguna? Ella hevur Fiskimannafelagið einki at siga viðvíkjandi starvi lögtingsins?

Fiskimannafelagið hevur skrivað til Føroya lögting og biðið um styrk til at stovna keypslu- og solufelag, og eisini hevur felagið biðið lögtingið skipa fyri at matreglurnar umborð á teim føroysku skipunum verða broyttar eitt sindir, soleiðis at fiskimenn okkara skulu kunna liva eitt toluligt menniskjansligt liv umborð í skipunum. Hesi bæði mál hava verið til viðgerð á tingi; men hvørki er framt enn hetta nevndi harra Siðsild saman við øðrum felagsviðurskiftum. Hví skuldi hann stínga sannleikan undir stól? Harra Siðsild er alls ikki nakar ivrigur politikari, men hansara hjarta slær heitt fyri tí minnimenta. Var Føroyafólk ein mentað tjóð, so sat harra Siðsild á teim pollum har nú sita afturhaldsmenn.

Annans greiddi harra Siðsild